

เสาชิงช้า

เมื่อวันพุธที่ ๑๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๐ เวลา ๑๗.๑๕ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินในพิธีฉลองเสาชิงช้าที่บูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ถูกต้องตามหลักวิธีปฏิบัติแห่งราชประเพณีนิยมในประวัติศาสตร์ ตามรูปแบบเดิมทรงพระสุหร่ายฉัตรเสาชิงช้า และพระราชทานผ้าสีชมพูแก่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เชิญไปผูกที่เสาชิงช้า เพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นความปิติหัวใจของพสกนิกรอย่างท่วมท้นอีกวาระหนึ่ง

เสาชิงช้ายืนท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของคนยุคใหม่มานาน ไม่มีผู้ใดได้เห็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้น นอกจากภาพถ่ายที่บันทึกประเพณีการพระราชพิธีชิงช้าไว้ ซึ่งได้เล็กร้างไปเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๗ ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว โอกาสนี้จึงนำเรื่องเสาชิงช้า โบราณสถานเก่าแก่ที่ถือเป็นสัญลักษณ์คู่กรุงเทพมหานครนานกว่า ๒๐๐ ปี มีประวัติศาสตร์ที่ควรรับรู้อย่างไร

เสาชิงช้าตั้งอยู่บริเวณลานด้านเหนือวัดสุทัศนเทพวราราม หน้าทิวสถานโบสถ์พราหมณ์ เป็นเสาไม้สักกลมคู่ทาสีแดงชาดสูงถึงลายกระจัง ๒๑ เมตร ประกบด้วยเสาตะเกียบเป็นเสาหัวเม็ด ช่างละ ๑ คู่ ตั้งบนฐานกลมเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๐ เมตร ๕๐ เซนติเมตร ปูกระเบื้องดินเผาสีแดง

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๕ โปรดให้สร้างทิวสถานประกอบพิธีพราหมณ์ เพื่อสวัสดิมงคลในแผ่นดิน เฉพาะเสาชิงช้าเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมสร้างเมื่อวันพุธ เดือน ๕ แรม ๔ ค่ำ ปีมะโรง พุทธศักราช ๒๓๒๗

พิธีพราหมณ์ที่สำคัญคือ พิธีตรียัมปวาย เป็นการต้อนรับพระอิศวร และพระนารายณ์ที่เสด็จลงมาเยี่ยมโลกในเดือนนี้ หรือเดือนมกราคม ซึ่งถือว่าเป็นปีใหม่ของพราหมณ์ ในการต้อนรับพระอิศวร ทางราชการให้ขุนนางบรรดาศักดิ์ชั้นพระยาพานทอง สมมติเป็นพระอิศวรซึ่งเรียกว่า “พระยายืนชิงช้า” หนุนผ้าใส่เสื้อยกทองสวมเสื้อครุยและลอมพอกจัดเป็นกระบวนแห่อิสริยยศไปที่เสาชิงช้าในเวลาเช้า ขึ้น ๗ ค่ำ และเวลาเย็นขึ้น ๙ ค่ำ บรรดาบริวารก็สวมเสื้อครุย และลอมพอก เสมือนเป็นเทวดาตามเสด็จพระอิศวรพระยายืนชิงช้า จะนั่งในปะรำเรียกว่าโรงมาพัก หรือโรงมานพดูการไล่ชิงช้า

การไล่ชิงช้า คัดเลือกพราหมณ์ หรือนาฬวัน ที่แข็งแรงขึ้นไล่ จัดเป็น ๓ กระดาน ๆ ละ ๔ คน บักเสาไม้ไผ่ปลายผูกถุงเงินไว้ กระดานแรก ๓ ตำลึง กระดานที่สอง ๑๐ บาท กระดานที่สาม ๒ ตำลึง เมื่อแรกขึ้นกระดาน นาฬวันจะนั่งพนมมือถวายบังคม หนึ่งไล่ไปจนชิงช้าโยนแรงจึงลุกขึ้นยืน คนหน้าคอยคาบเงิน คน

หลังคอยแก้ทำให้ตรงเสาเงิน ครั้งโล้เสร็จ ๓ กระจาดน พราหมณ์หน้าลิวันทั้ง ๑๒ คน ไปรำเชงเสาดหน้ากัน
ครบ ๓ เชง ตรงใกล้ปะรำที่พระยายืนชิงช้านั่ง เสร็จแล้วตั้งกระบวนแห่กลับเป็นเสร็จพิธี

เสาชิงช้าได้รับการปฏิสังขรณ์ครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๓ ครั้งที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๐
ครั้งที่ ๓ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๕ ครั้งหลังสุดเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยได้ไม้สักทองจำนวน ๖ ต้น จาก
ตำบลห้วยไร่ และตำบลไทรย้อย อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ เมื่อบูรณปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จ ได้ประกอบพิธี
บวงสรวงเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙.

ข้อมูลจาก : จุฬสารการจัดการองค์ความรู้ สำนักพระราชวัง
ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ กันยายน – ตุลาคม ๒๕๕๐
นางสายไหม จบกมลศึก : เรียบเรียง